

Яр 2024 № 2 (125) РІК XXXII

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

Кожного року на яр організація «Молоди лемки Гамерики» організує в штаті Нью-Джерсі забаву

Майстеркласи з писанкарства в Млинарській Загороді в Богданьці

Марія Келечева то знана шитким лемківська писанкарка, лавреатка численних польських конкурсів та фестивалів, яка репрезентувала Польщу на міжнародних виставках. Її писанки мають власний кольорит і велике багатство орнаментики, чим одрізняються од інших авторів. В тім році Марія Келечева брала участ в таких майстеркласах, виставах і ярмарках:

- 03.03.2024 Познань - Великодній ярмарок «Казюкі»
- 10.03.2024 Варшава - Етнографічний музей – Великодній ярмарок
- 17.03.2024 Торунь - Етнографічний музей – Великодній ярмарок
- 23.03.2024 Вроцлав - Етнографічний музей вистава і Великодній ярмарок
- 24.03.2024 Ополе – Музей опольского села - Великодній ярмарок
- 13.04.2024 Богданец – Млинарска Загорода - вистава і майстеркласи з писанкарства.

51 Всепольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського

Тяжко уявити собі Великодні свята без яєц. Тих малюваних воском, драпаних, чи лем тих покольорованих в лупах з цибулі. Писанки займають важливе місце в великоднім кошику и на нашім столі. Традиція малювання яєц є насправду стара, знали єй юж в Єгипті. Не будеме глядати аж так далеко, адже юж 51 раз оголошено результати Всепольського конкурсу писанок ім. Михайла Ковальського в Гожові Велкопольському. Організаторами конкурсу сут: Об'єднання українців у Польщі, Об'єднання лемків – управи гуртків в Гожові Велкопольському і Любуский музей ім. Яна Декерта. Головном ідейом є популяризація писання писанок в часі Великого Посту, передаваня - плеканя нематеріальної культурної спадщини. Патроном конкурсу є Михайло Ковальський (13.11.1924-14.04.1999). Ширше про патрона конкурсу можете прочитати в №1 (124)

квартильника «Ватра».

В тім році в конкурсі взяло участ 64 артистів з ріжних кутиків Польщі, котри прислали 337 писанок. Жирі конкурсу признало нагороди в категоріях:

Батіково-шпилькова техніка

I місце: Дорота Грабец, Добжень Велькі

II місце: Анна Фараньчук, Ольштин

III місце: Анна Кунцік, Пшемків

Батіково-писакова иехніка

I місце: Агнешка Сьльосецка, Тинец Мали

II місце: Варвара Павліцка, Гвезьдзін коло

Члухова

III місце: Олександра Харко, Новоткі коло

Ельблонга

Драпана техніка

I місце: Адріянна Козира, Данец

II місце: Мажена Мазур, Грошково

Мішани техніки

I місце: Ягода Настала, Лудзь

II місце: Едита Харатик, Кожухув

III місце: Кристина Заграбска, Влоцлавек

Зміст:

- 3 51. ВСЕПОЛЬСКИЙ КОНКУРС ПИСАНОК ІМ. МИХАЙЛА КОВАЛЬСКОГО
- 5 ОДДАТИ СВОЄ СЕРЦЕ - А. Буковска
- 8 УКРАЇНЦІ У ПОЛЬЩІ ХХ СТОЛІТТЯ - Т. Радь
- 11 МИХАЙЛО КОВАЛЬСЬКИЙ - Л. Святківска
- 13 ЛЕМКІВСКИ АКЦЕНТИ НА 56 ДИТЯЧОМУ ФЕСТИВАЛІ УКРАЇНСКОЙ КУЛЬТУРИ В ЕЛЬБЛОНЗІ - М. Сидор
- 14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - Є. Святківска, Л. Шкварла
- 16 ФУНДАЦІЯ НОВИЦЯ ІМ. С. І М.МАРКОВИЧІВ
- 17 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ
- 18 ЯКІВ ДУДРА - В. Шлянта
- 21 УПОКОЇЛИСЯ
- 24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта
- 25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубіч
- 27 ТАКИ ЗМЕ ПАРАДНИ!
- 27 МАМО, А ТОТО ШТО?
- 28 51. ВСЕПОЛЬСКИЙ КОНКУРС ПИСАНОК

❖ Обкладинка:

Анна Морох- більше читайте на сторони 5

❖ Фотографії:

Барнат А., Бойко В., Дзюбина А.,
Гойсак К., Лишик Марко США,
Морох М., Пецух М., Ревак А,
Сидор М,
<https://tiny.pl/dcrt2>
<https://tiny.pl/d1tn5>
<https://tiny.pl/d1tkw>

Нижче найдете статтю о справі лемківських лісів, розміщену на сторони www.prawo.pl, яка коментує вирок Найвищого Суду Польщі з дня 16 квітня 2024 р., як тіж надзвичайну скаргу, яку внос в тій справі Генеральний прокурор 3. Зьобро.

SN: Prawa człowieka ważniejsze niż ochrona lasów państwowych

Katarzyna Żaczkiewicz-Zborska

Data dodania: 10.05.2024

Wniesienie skargi nadzwyczajnej wyłącznie w interesie Skarbu Państwa wymaga szczególnej ostrożności – orzekła Izba Kontroli Nadzwyczajnej Sądu Najwyższego. Skarga Prokuratora Generalnego dotycząca uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie dotyczyła ochrony praw człowieka, czyli jednostki. W konsekwencji, pomimo że skarga nadzwyczajna chroni interes publiczny w postaci ochrony lasów, musi uwzględnić prawa człowieka.

Sąd Najwyższy w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oddalił 16 kwietnia br. skargę nadzwyczajną wniesioną przez Prokuratora Generalnego w interesie Skarbu Państwa w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

W sprawie spór dotyczył prawa własności nieruchomości, które obecnie stanowią obszar leśny, a w latach 50-tych XX wieku poddane zostały regulacji gruntów podlegających przejęciu na rzecz Skarbu Państwa. Podstawą orzekania o gruntach położonych w niektórych powiatach województwa biłostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego był: dekret PKWN z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostającego po osobach przesiedlonych do Z.S.R.R. oraz dekret z 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich. Sporne nieruchomości, stanowiące obszar leśny, zostały przejęte na własność Skarbu Państwa, mimo że nie zostały wymienione w decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w X. z 1954 r. w sprawie przejęcia na własność państwa nieruchomości ziemskich. W księdze wieczystej prowadzonej dla spornych nieruchomości ujawniono - jako ich właściciela - Skarb Państwa.

Własność nie dla państwa
Sądy obu instancji przyznały powódce rację, uznając, że prawo własności spornych nieruchomości nigdy nie przeszło na rzecz pozwanego Skarbu Państwa. Prokurator Generalny we wniesionej skardze nadzwyczajnej zakwestionował powyższe rozstrzygnięcie na korzyść Skarbu Państwa. Sąd Najwyższy uznał jednak skargę nadzwyczajną za niezasadną. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym sąd powszechny był uprawniony do badania, czy decyzja z 1954 r. wywarła skutek w postaci przejścia własności spornych nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa.

Zobacz procedurę: Postępowanie w sprawie z powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym

Warunek naruszenia zasad sprawiedliwości
Sąd w tego rodzaju postępowaniu ma bowiem obowiązek badania rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta. W tej sytuacji, skoro ww. decyzja z 1954 r., która nadal funkcjonuje w obrocie prawnym, nie obejmuje swoim zakresem przedmiotowym spornych nieruchomości, to oznacza to, że nigdy nie mogła i nie może być ona traktowana jako podstawa nacjonalizacji spornego gruntu, a co za tym idzie orzeczenie to nie stanowiło podstawy do przejęcia własności spornych nieruchomości przez Skarb Państwa i nigdy nie mogło stać się tytułem wykonawczym nakierowanym na odebranie tej nieruchomości pierwotnemu właścicielowi.

W ocenie Sądu Najwyższego, w sprawie nie zachodziła również przesłanka ogólna, o której mowa w art. 89 par. 1 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. To znaczy nie chodziło o zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego.

Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawa nie wyklucza możliwości wniesienia skargi nadzwyczajnej na rzecz Skarbu Państwa. Niewątpliwie możliwa jest bowiem sytuacja, w której w wyniku błędu organów sądowych dojdzie do rażącego naruszenia przepisów prawa, prowadzącego do ingerencji w prawa majątkowe Skarbu Państwa.
- Wywiedzenie skargi nadzwyczajnej wyłącznie w interesie Skarbu Państwa wymaga jednakże szczególnej ostrożności - zaznaczyła sędzia sprawozdawca Joanna Lemańska.

W istotę zasady demokratycznego państwa

правного wpisana jest natomiast ochrona praw człowieka, czyli jednostki. W konsekwencji, pomimo że skarga nadzwyczajna chroni interes publiczny, nie ulega wątpliwości, że konstrukcja instytucji skargi nadzwyczajnej narzuca perspektywę prawnoczułowieczą. Urzeczywistnienie zasad sprawiedliwości społecznej polegające na ochronie interesu publicznego w postaci ochrony lasów nie może zatem prowadzić do bezwzględnego prymatu tej wartości i całkowitego pominięcia praw i interesów konkretnej jednostki – podkreślił SN.

We wspomnianej perspektywie prawnoczułowieczej zasadą jest bowiem ochrona praw i wolności konkretnej jednostki przed bezprawnymi działaniami państwa, a nie odwrotnie.

Wyrok Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN z 16 kwietnia 2024 r., sygn. akt II NSNc 352/23

<https://www.prawo.pl/samorzad/prawa-czlowieka-wazniejsze-niz-ochrona-lasow-panstwowych,526862.html>

*Всечесніший владико Йоане,
Витаєме Вас з 85 літтям!
Най Всевишній Господь Бог обдарит
Вас здоров'ям, щастям, радістю та
шиткима своїма ласкми.
Най віра і надія наповняють Ваше серце,
любов Спасителя най ніколи Вас не опускає,
а Пресвятая Богородиця завжди покриват
Вас своїм омофором.*

Головна управа Об'єднання лемків

Оддати своє серце

Бесіда з Анном Морох з роду Тилявских

 ТЕКСТ АННА БУКОВСКА

Пані Анно прошу повідajte дашто о собі.

Вродила єм ся в Боднарці, в війну 1942 року в родині Івана Тилявского і Анастасії з роду Турко. Як шитки приїхала-м в одкритім вагоні («на Захід») в 1947 році. В нашім вагоні було нас хибаль 12 осіб: їхали мама, тато, татови родиче, сестри, брата и цілий нам маєток. Част вагонів з боднарчанами одчепили в Лігниці, решта поїхала в незнане. Пізніше довідали зме ся, же нашу родину оселили в Прушкові коло

Маломіц. Поїхали зме до села Коморніки, 18 км од Лігниці. З часом ту на чужині наша родина ся побільшала, вродилася сестра Марися, брат Ромам и наймолодший Євген.

В Коморніках не било ани школи ани костела. З почадку ходили зме до школи в Вонгородні (2км), пізніше їздила-м до педагогічного ліцею в Лігниці. Перший рік мешкала-м в інтернаті, але барз мі ся цло за родином. І так юж в наступних роках доїжджала-м до школи, найперше ровером до Щеджиковіц (6 км) а одтамаль потягом до Лігниці. По закінчю науки дістала-м приділ праці в селі Кавіце, то є 12 км од Коморнік. Там мі приділено службове мешканя в домі, в яким мешкали дві ролини. Під час канікул кураторіюм скерувало ня на початковий курс української мови, який проводився в Варшаві. Пізнала-м дуже наших люди з півночи Польщи, співу вчив нас Ярослав Полянський. Од вересня зачала-м мою

першу роботу в школі. В селі скоро ся рознесло, же є «своя» вчителька. Пам'ятат, били наши Великодни свята (втвдиль не мали зме можливости брати вільних дни, як є тепер). Вертала-м зо школи, а при дорозі стояли якиса старша жінка и повідат «Дітино, ход до нас, та то наши свята Великодни, віртний (великий, важливий) празник та де будеш сама сідила. Запрашам тя до нашой хижи, прошу заход до нас». Била то родина Марини и Семана Морохів з Реґетьова. Семан перед виселіньом били жаком в Реґетьові. Зачали зме співати «Христос Воскрес» и інши воскресни пісні. Коли надийшов час прощатися почула-м слова Семана котри повів до свого сина Михайла «Сину, тото дівча крас співат, мусиш брати їй за жену.» І так пізнала-м свою нову родину, бо за якийсь час Михал остав моїм мужем. Вродила-м двох синів, але не било нам писане довго разом жити. Михайла смертельні вдарило авто, лишила єм ся сама з маленькими дітми. Вернула-м до родичів, при мамі легше било жити. Николи так не є, же Господь заперат перед нами шитки двері. Як запре єдни то отворит інши. И так било в мене. По десятиох роках зас ся оддала-м, за брата мого мужа Григорія, вродила-м ищи єдного сина. Син Андрий виїхав до Гамерики и там остав, оженився, вродилися їм тройчата. Коли перейшла-м на пенсію цілих 12 років літала-м до них, пів рока помагала-м при дітях, а на другу половину рока прилітувала до помочи моя сваха. Пізнала-м там дуже люди, вчила єм ся англійской мови, жеби ся знати обертати медже людьми. Гнеска єм щаслива, сповнена, мешкам з родином, мам добру невісту, дбає про мене, мам тіж в хижі дві внучки.

А як виглядало Ваше життя в перших роках по виселіню?

Наши родиче знали писати и читати. По першій світовій війні до села (до Боднарки) прийшов новий священник, при церкві зачав діяти хор, співали на штирі голоси. Наши мама співали сопраном. Хор концертував по сусідніх селах а и поїхав на кермеш до Криниць. Мама барз любили співати. Часом мололи млинцьом а перед нима стояла картка з словами пісні, яку якраз вивчали. Та юж «на Заході» все нам повідали «Хоц би сте цілий світ перейшли вшир и вздовж, то не найдете такой гардой пісні як «Христос Воскрес». Мама вчили нас пісень до Матінки Божой, їх улюбленом пісньом била «Пренебесна, пречудесна». В нашій хижі все ся співало, найчастіше в поли при ріжній роботі, на гостинах, на весілях. Мама пильнували жеби зме знали шитки стрічки в співанках, а не лем першу чи другу. «Як будеш дружком, то не будеш знала

што співати» - так повідали. До гнеска мам таки зошити де мам списани пісні. Там записала-м и тоти што-м ся вчила в Варшаві, тоти «мамини» а и пісні яких мене вчила сестра Марися, яка ходила до нашого ліцею в Ліґниці (IV LO). Марися давно вмерла а пісні записани їй руком остали. Гнеска, як чую даку нову пісню, глядам слова а мелодію вчат мене мої кузинки Славка и Настка, так си разом співаме. Перше центром, гніздом «співаня» бил Пйотрувек и Росохата. Там ся сходили родини Попівчаків, Турків, Романів, хлопчиска грали на інструментах а ми зме співали. Перше били велики родини. Люде мали по 7,8 а часом і більше діти. Коли родилася дітина просили кумів, найчастіше не з родини. До кумів просили асисту. І так шитких звали кумами, для діти били то нанашкове і нанашки. Шитких поважали и шанували. Та и ми тіж ся заходиме, бо ся любиме, шануєме. Спів дає велику силу, лагодит шитко, не дозволят тримати гнів. А родина є великим фундаментом, то тоти родинни реляції додавали нам сили, позволили нам перетрвати тяжкий час, бо в родині

є велика сила. Наші мама оддали нам своє серце, дбали про нас, пильнували, заохочали до науки, своїм життям свідчили як треба гідні жити, мати свідомість ким ми є, вчили шанувати и плекати свою культуру, обичаї. При них стояли сестри, братя, куми, кумове, тютки, дідове, стрини, стрикове - то они шитки стерегли нас, помагали двигнутися коли зме ся перевертали.

А як виглядало Ваше релігійне життя на західних землях Польщі?

З початку було барз тяжко, ходили зме до костела в Вонгородні. Свята і пости тримали зме як в Горах, по-старому. Ходили зме до Росохатой, там мешкали тютка (боднарчане так повідають на тету) и дідо, стрина и стрико. Боднарчане з Росохатой, Пйотрувка и Куніц трималися разом. В Росохатій одправляв римо-католицкий ксьондз, який бив нам прихильний. В тамтїм часі поляки мали Службу Божу одправляну по-латині. Перед Рїздвяни-ма святами повів нашим людам «Przyjdźcie na msze na tą godzinę, ja będę odprawiać wam mszę a wy będziecie sobie kołędować po swojemu». Родини з Росохатой зробили велику гостину (зарїзали паця), приїхали боднарчане з Коморнік, Вонгородна, Пйотрувка, Домб'я, Куніц, Рогозьніка и колядували.

Часом люде їздили до православної церкви до Малчиц чи до Лігниці. В 1957 році почули зме, же на Великодни свята дозволено греко-католицьку одправу в Лігниці. Петро Гойняк з Модли створив церковний хор, який співав потїм в наступних роках и в Лігниці и в Модлі. Службу Божу одправляли отец Володимир Гайдукевич, котри приїжджали потягом аж 70 кілометрів зо Шпротави. Тоти перши одправи то бив єден великий плач. Зачали зме їздити на наши одправи до Лігниці. Найперше ішли зме путьом 6 км до Щеджиковіц (ходили зме піше, бо мама не знали їздити ровером), а одтамаль потягом до Лігниці. Боднарчане з Бренніка їздили роверами до Щеджиковіц а пізніше потягом. Служба Божа била о другій годині. Але ми юж о 9 виходили зме з хижки жеби дійти до потягу, а потяг не їздив так часто як тепер. По одправі довго дюде стояли під костелом, бо не мали чим ся вернути назад. В зимі сїдили зме на вокзалі в «почекальнях», там тіж наши люде ся тримали разом, пізнавали, оповїдали з яких сторін приїхали. Часом хлопи запрягли коня до воза и так зберали люди и їхали на одправу, коня лишали в Попівчаків на Пекарях (тепер Пекарі то частина міста Лігниці) и ішли піше до міста. Пізніше зачали роверами їздити, ровери лишали при костелі, але засе тоти ровери злодіс крали. Найперше ходила-м з мамом, пізніше Марі-

ся підросла и брат Роман. Так било не лем в нас. Так тіж било в інших родинах. Люде прагнули своїой одправи, спільной молитви, свого співу. Мама вели нас од наймолодших років до своїой церкви. Чи било нам тяжко? Так, било тяжко але нас тото тішило, ми зме тим жили.

Як виглядала Ваша наука, праця?

Наши родиче не знали добрі бесїдувати по-польски. В школі тіж нам не могли за дуже помочи. Ми, діти переселенців мусїли зме два раз більше ся вчити як поляки. Вчили зме ся шитки, як лем кожен міг. Пам'ятам, як колиси вчителька наказала нам перечитати читанку и підчеркнути слова котрих не розумїєме. А в мене било підкреслене кожен п'яте слово! Вчили зме ся, помагали зме єдно другому. Не могли зме одставати од решти діти. Дома мама вчили нас українских вершиків, яки пам'ятали зо школи. В нас ниhto не повідав же зме лемки, повідали, же належимо до українского народу. Все мріал єм жеби вчити в школі. Вчила-м математики, фізики, хїмії и співу в: Кавїцах, Вонгородні, Проховїцах. В тих школах било дуже наших діти, старалися и добрі ся вчили. Любила-м свою працю, кеби-м мала зас виберати што хочу робити в житю то тіж би-м вибрала тото само.

Як думате чи наш лемківський світ буде існував за 30 років?

Од коли пам'ятам все дахто повідав, же за 20 років шитко пропаде, нич не буде. Шитко тирває, певно же не є таке само як колиси, є інакше, та фурт є. Ми боднарчане маме што шїст років з'їзди в рідним селі. Люде давно повідали: «о певно ниhto юж не буде їздив». Глони бив шестий з'їзд, я не била-м, били мої діти и внучки. Приїхало друге, третє и четверте покоління боднарчам. Як хочеме рятувати наше лемківство, будме амбасадорами нашої культури, пооповїдайме дашто цікаве про рідну землю, про культуру, треба єї приближати на ріжни способи. Жеби дашто цікаве повісти треба читати. Гнеска можна и слухати аудіобуків, але не збавляймєся магії, шелесту перевертаних сторїнок, спогадів. Заповнени книжками полицки то найкраща прикраса наших хиж. Задбайме би и в дітях розбудити зацікавлїня нашим лемківским світом. Барз поважам люди, котри до остатнього свого диху сут собом. Треба любити своє, ним жити. Такима зме ся вродили и такима маме бити.

Українці у Польщі XX століття

част 4

 ТЕКСТ ТАРАС РАДЬ

Немає вільної Польщі без вільної України

Наскрізною ідеєю книги «Мереживо. Про українців з Польщі», яка проходить червоною ниткою розмови Ізи Хруслінською з Петром Тимою, є переконання у важливості польсько-українського діалогу та примирення. Це те, чим кожен із них займається з кінця 1980-х років. Хоча у книзі немає окремого розділу, в якому безпосередньо обговорювалося б спільні зусилля поляків та українців для подолання складних сторінок спільного минулого, проте ця думка прочитується між рядками усіх дев'яти розмов. Мова не лише про «нову еру» двосторонніх відносин між Варшавою та Києвом, а й про боротьбу за належне місце української громади у Польщі як її рівноправних громадян.

Сказана колись Юзефом Пілсудським максима «Немає вільної Польщі без вільної України і вільної України без вільної Польщі» стала кредо ідеї українсько-польського союзу,

яку у повоєнному часі найкраще розвинув польський еміграційний часопис «Kultura» на чолі з його незмінним редактором Єжи Гедройцем, а в політичній площині після 1989 року втілював Яцек Куронь, який був уродженцем Львова. Сьогодні їхню справу продовжує редактор щоденної політичної «Gazeta Wyborcza» Адам Міхнік.

Познайомитися з ними у кінці 1980-х років допомогла польська публіцистка й україністка Богуміла Бердиховська. Спершу вона запросила Петра Тимою на Дні української культури у Люблінському католицькому університеті, де поміж іншого Куронь мав цікаву доповідь про шкідливість «Трилогії» Генріка Сенкевича в контексті сприйняття поляками так званих Східних кресів і України. На його думку, сугестивна мова і образи в усіх трьох романах спричинили посилення почуття вищості поляків по відношенню до українців та України.

У Любліні Яцек Куронь разом із Володимиром Мокрим таємно зустрілися з українськими студентами, щоб поспілкуватись про українсько-польські відносини і плани польської опозиції у ставленні до української меншини. Проте тісніші контакти з Куронем розпочалися щойно у середині 1990-х років, особливо в період проблем з організацією Фестивалю української культури 1995 року у Перемишлі. Водночас перше знайомство з Адамом Міхніком відбулось у 1989 році під час однієї з частих поїздок з Гданська до Варшави, коли напередодні знакового політичного «Круглого столу» між владою та опозицією Бердиховська запросила кількох українських студентів на зустріч з ним у Варшавському університеті. Тут Міхнік дискутував з керівництвом польського незалежного підпільного видавництва «NOWA» про демократичні зміни у Польщі.

Яцек Куронь і Богдан Борусевич були одними з небагатьох опозиційних політиків і учасників руху «Солідарність», які ще у 1980-х роках почали шукати контакти з українською меншиною у Польщі і розуміли значення України в новій демократичній Європі. Вони також намагалися зрозуміти аргументи українців з Польщі та їхнє минуле. У той час серед опозиціонерів такий підхід до українців і загалом України був рідкістю. Згодом Куронь був присутній на установчому з'їзді Об'єднання українців у Польщі в лютому 1990 року та ініціатором створення у Сеймі комісії з питань

національних та етнічних меншин, багатолітнім головою якої він був.

Це ті польські політики, які випрацювали принципово інший підхід у ставленні польської держави та її керівництва до української меншини у Польщі. І він принципово відрізняється від того, який був

у міжвоєнний період Польської Республіки і післявоєнної Польської Народної Республіки. Проте майже столітній спадок упослідженого ставлення польської держави до своїх громадян українського походження протягом ХХ століття заклав негативні практики, які не завжди легко подолати навіть протягом останнього тридцятиліття демократичних перетворень у Польщі й Україні. Це взаємні звинувачення, в основі яких лежать складні сторінки спільної історії, через їхню інструменталізацію державою і політиками у політичних цілях. І ліві пілсудчики, і праві шовіністи-ендеки, і політики санації, і комуністи, а до 24 лютого 2022 року правляча партія «Право і Справедливість» на різних етапах відмовляли українській громаді (іншим меншинам також) у рівноправному становищі з іншими громадянами Польщі. Українське питання в Польщі у різний історичний час розглядалось у категоріях колонізації, асиміляції чи окатоличення і використовувалось для консолідації політичного режиму, аж до спроби «остаточного вирішення українського питання» шляхом проведення акції «Вісла».

Польсько-українському діалогу перешкоджає спрощений і стереотипізований підхід в оцінці українців через призму ідеологічного нащарування і пропагандивного спадку минулого, що зберігає ознаки негативного образу українців у польському суспільстві як тотожного поняттю Української повстанської армії і подій Волинської трагедії. Водночас це також проблема відсутності у польській масовій свідомості розуміння того, якими є реальні українці й Україна. Як стверджує Петро Тима, українці в Польщі не хочуть бути чимось на кшталт «етнографічного матеріалу», який був «перемелений» під час і після акції «Вісла». Натомість є очікування, щоб до української різноманітності ставилися нарівні з польськістю, помічали її у різних аспектах – культури, мови, а не лише як екзотичний додаток до польського суспільства. Щоб до українців ставились як до суб'єкта, а не об'єкта суспільно-політичного життя Польщі.

Інколи виникає враження, що деякі польські політики і журналісти оцінюють Україну лише

з погляду польської нарації, використовуючи мислення, яке можна описати категоріями на кшталт «цивілізаційної вищості» поляків над українцями. Тима стверджує, що йому часто доводилося мати справу з політиками і навіть відомими істориками, які вимагали від України звести рахунки зі складними питаннями спільної історією і таврували український націоналізм. У той самий час не один із них замовчував про злочини проти українців з боку Армії крайової, комуністичного Війська польського чи польського націоналістичного підпілля. Вони дивляться на всі процеси й події в Україні крізь польські «окуляри» – і часто відсутнє бажання зрозуміти її відмінний від польського досвід, що почасти також впливає на поточну ситуацію польсько-українських відносин. Проте українська політика пам'яті не є і не може бути копією польської. А ключ до розуміння України не можна знайти лише через аналіз формування польської ідентичності.

Натомість Петро Тима звертає увагу на те, що як поляки, так і українці мають певну історичну матрицю, яка значною мірою сформована з репресій та імперських претензій з боку Росії. Вони чутливі до російської загрози. Хоча видавалось, що вона затупилась у польській колективній свідомості після 1990 року, але пам'ять про повстання у ХІХ столітті, Варшавське повстання, підпілля у роки ДСВ, еміграційний уряд, рух «Солідарності» глибоко вкорінена. Через це Помаранчева революція, Революція гідності та російсько-українська війна не лише продемонстрували солідарність поляків з Україною, а й стали чудовими прикладами консолідації зусиль перед спільною екзистенційною небезпекою. Цим самим ці події також були і для українців з Польщі. Як стверджував Ярослав Грицак, для того, щоби зрозуміти справжню сутність Росії, потрібен українець або поляк, які б відкрили Заходу очі на неї. Безумовна підтримка Польщею України після початку повномасштабної російської агресії, яка одночасно кардинально перевернула складні двосторонні відносини після 2015 року, наочно демонструє можливість українсько-польського примирення, діалогу, співпраці та союзу. Відкритим залишається питання, чи це в черговий раз короткотерміново, чи цього разу надовго. Як і те, чи зможе кредо «Немає вільної Польщі без вільної України» стати основою майбутнього рівноправного партнерства після перемоги України – безвідносно до того, що буде після цього з Росією.

Post scriptum

Завершити свої роздуми від прочитання книги «Мереживо. Про українців з Польщі» хочу власним спогадом про знайомство з Петром Тимою. Це був липень 2005 року, коли ми разом із братом залишилися після 15-го фестивалю «Лемківська ватра» у Ждині (Польща) на «Лемківську академію», організатором якої був Петро Тима. Це була тижнева зустріч представників четвертого покоління українців, депортованих у 1944–1947 роках із Лемківщини до УРСР і на північно-західні терени Польщі. Її метою було дати можливість молоді дізнатися більше про історію та культуру українців польсько-українського прикордоння, теперішнє становище поодиноких із тих, хто повернувся жити у Низькі Бескиди після 1956 року, відвідини старих лемківських церков, мандрівка в гори, навчання лемківських пісень під час ватри (у чому Петрові Тимі допомагала його наймолодша сестра Софія). Як лише згодом я зрозумів, ідея «Лемківської академії» у чомусь була подібною до рейдів «Карпати», участь у яких брала українська студентська молодь з Польщі.

Крім нас двох, учасниками Академії була дочка тодішнього голови Світової федерації українських лемківських об'єднань професора Львівського національного університету Івана Щерби, син історика та письменника з Підляшшя і головного редактора українського журналу «Над Бугом і Нарвою» Юрія Гаврилюка, а також сьогодні популярний у Словаччині співак та виконавець лемківських пісень Штефан Штець, який приїхав із Пряшівщини. Також було ще кілька інших учасників з України, Польщі та Словаччини.

Я, студент другого курсу Львівського національного університету, тоді ще мало знав про лемківське коріння своєї родини і щойно починав цікавитись історією українсько-польських відносин та життям української громади у Польщі. Участь у «Лемківській академії» залишила по собі не лише чудові враження від прекрасного літнього відпочинку на Лемківщині, а й відіграла важливу роль для мого подальшого зацікавлення і дослідження українсько-польського прикордоння. Далі буде багато поїздок до Польщі і мандрівок теренами так званого Закерзоння, участь в організації міжнародного табору-експедиції «Вирій», участь у створенні та керівництві Центру дослідження українсько-польсько-словацького пограниччя при Українському католицькому університеті, робота над підготовкою путів-

ників про українську культурну спадщину Любачівського та Сянницького повітів у рамках проєкту «Стежками предків» за підтримки Українського культурного фонду, зустрічі та розмови з «людьми прикордоння» і багатьма представниками української громади у Польщі. Але саме зустріч 2005 року була тією першою ластівкою, яка запустила маятник.

Так почало заплітатися мереживо мого власного знайомства з «українським світом» у Польщі і формування розуміння образу українців з Польщі – від уявного до реального. Воно було віддзеркаленням власного досвіду представника четвертого покоління депортованих до УРСР українців з Лемківщини пошуку свого коріння. Подібного до того, як це було у Петра Тима як представника третього покоління українців, депортованих у рамках акції «Вісла». Хоча це цілком відмінні та непорівнювані досвіди, яких різнять час, місце та обставини. Але їх об'єднує спільний вододіл, який ділить цей світ на «до» і «після» депортації.

Наші з Петром Тимою перехресні стежки також переплелися у квітні 2017 року, коли на його запрошення у мене була нагода взяти участь у дискусії, яка відбулась в українському «Народному домі» у Перемишлі з нагоди 70-ліття подій акції «Вісла». Серед гостей тоді також були Іза Хруслінська, Богдан Борусевич, Богуміла Бердиховська, Мирослав Чех, Марія Туцька, Богдан Гук і багато інших знакових для української громади у Польщі осіб. Петро Тима модерував дискусію про залучення нових інтернет-проєктів до висвітлення історії українців Польщі. Минув майже рік від часу нападу на українську ходу в Перемишлі. У самому Перемишлі та в Польщі загалом відчувалася напруга у польсько-українських відносинах, яка у цей час сягнула найвищої точки кипіння. Очевидно, саме у цей період і в атмосфері наростаючих антиукраїнських настроїв в Ізи Хруслінської і Петра Тима виникла ідея написання книги-діалогу «Мереживо. Про українців з Польщі». Її презентація відбувається у ці дні у різних містах Польщі. Мені невідомо, чи планується український переклад книги та презентація в Україні. Проте якщо комусь цікаво дізнатись історію автохтонних українців у Польщі у ХХ столітті, то я б запропонував зробити це шляхом прочитання розповіді Петра Тима за підсумками розмови з Ізою Хруслінською.

<https://tiny.pl/dcrt2>

МИХАЙЛО КОВАЛЬСЬКИЙ

ЧАСТ 2

 ТЕКСТ ЛІДІЯ СВЯТКІВСКА

Zapraszany był przez Radę Europy do dyskusji na temat mniejszości narodowych w ramach „Europy bez granic”. Brał udział w konferencjach poświęconych problematyce mniejszości narodowych i etnicznych organizowanych przez Federalistyczną Unię Europejskich Mniejszości Narodowych występując z ramienia Zjednoczenia Łemków, które zostało przyjęte na Kongresie Unii w Rumunii w maju 1996 roku. I tak w październiku 1996 roku w pld-wsch. Niemczech w Bautzen- Budziszyn odbywała się Konferencja dla słowiańskich mniejszości narodowych, w której brali udział: Serbowie łużyccy, Chorwaci z Austrii, Słowacy z Austrii i Włoch, Polacy z Niemiec, Polacy z Czech i Polacy z Litwy. Na konferencji tej omawiano cele, struktury i metody pracy organizacji mniejszościowych oraz kodyfikację praw mniejszości narodowych na europejskiej płaszczyźnie i ich funkcjonowanie przy Parlamencie Europejskim. M. Kowalski redaktor naczelny kwartalnika „Watra” wygłosił tam w języku niemieckim wykład na temat mniejszości.

Tu wybrano go jako przedstawiciela biorących w Konferencji udział słowiańskich mniejszości narodowych do ich reprezentowania. Również w październiku 1996 brał udział w Międzynarodowej Konferencji we Włoszech, która odbywała się w mieście Cividale del Friuli pod hasłem „Federalizm, regionalizm, miejscowa autonomia i mniejszości narodowe”. Zorganizowana przez Kongres Miejscowych i Regionalnych Władz Rady Europy, gościła licznych ekspertów, przedstawicieli politycznych i społecznych z 39 krajów członkowskich Rady Europy. Prowadzono dyskusje na temat ochrony mniejszości narodowych, etnicznych, językowych w strukturach Rady Europy. Tu w dyskusji zabrał również głos Michał Kowalski, który stał się uczestnikiem tworzenia gruntu pod dzisiejsze miejsce mniejszości narodowych w Europie, ich bytu w ramach „Europy bez granic” i dyskusji o utrzymaniu ich odrębności, unikatowych walorów stanowiących niezaprzeczalny ważny element życia współczesnej Europy, dyskusji o zachowanie i rozwój bogactwa kulturalnego, dziedzictwa europejskiego.

M.Kowalski brał udział w 42 Kongresie Federalistycznej Unii Europejskich Mniejszości Narodowych 10 maja 1997 roku w Poertschach am Woerthersee.

Cytując dr A. Słabiga: „ Michał Kowalski podjął się dzieła reprezentowania interesów swoich rodaków w stosunkowo trudnych warunkach, wywołanych zarówno niekorzystnym dla nich kursem w polityce narodowościowej państwa, jak i stopniowym ograniczaniem swobód obywatelskich wywalczonych w okresie Października '56. Inwigilacja i represje, których padł ofiarą były elementem przeprowadzanej na szeroką skalę akcji (...) Służby Bezpieczeństwa (SB).” Odmowa współpracy z SB poskutkowałą „wytoczeniem pokazowego procesu sądowego i wymierzeniem jednego z najsurowszych wyroków zapadających w ówczesnych sprawach o charakterze politycznym ..” Mimo represji, których padł ofiarą on i jego bliscy, mimo bolesnych doświadczeń, żył z szacunkiem dla drugiego człowieka, bez chęci odwetu, wierny wierze przodków, czyniąc swoje pośtannictwo słowem, prawdą, kulturą i odwagą.

Bibliografia:

Drozd R., Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989, Warszawa 2001

Mniejszości Narodowe w Polsce. Informator 1994, red. Berdychowska B. i in., Warszawa 1995

Požodzuk D., Onyschuk O., List otwarty Koordynacyjnej Rady ds. Nauczania i Odrodzenia

Pisankarstwa, „Nasze Słowo”, 1999, nr 40 (2201), z dn. 3 października

Słabig A., Służba bezpieczeństwa a Michał Kowalski: przyczynek do problemu inwigilacji ukraińskich działaczy społecznych na ziemi lubuskiej, „Słupskie Studia Historyczne”, 18, 2012

Słabig A., Służba Bezpieczeństwa a Michał Kowalski, „Ukraiński Almanach”, 2010

Świątkowska L., Michał Kowalski i jego wkład w utrzymaniu i rozwój dziedzictwa kulturowego, [w:] Gorzów miastem wielu kultur, red. Orłowska B., Krzyżanowski P., Gorzów Wielkopolski 2014

Świątkowska L., Michał Kowalski i jego obrona godności Ukraińców wysiedlonych podczas akcji „Wisła”, [w:] Przed i po akcji „Wisła”, red. Chabasińska A. i in. Gorzów Wielkopolski

„Watra”, 1997, nr 3 (18), lipiec

„Watra”, 1999, nr 3 (26), lipiec

Wyrok Sądu Najwyższego w Warszawie, Izba

Михайло Ковальський з родиною

42-ий Конгрес Федералістичної Унії Європейських Національних Меншин 8-9 травня 1997р. в місцевості Перчах ам Вертерзее («Перчах при озері Вертер») в південній Австрії. Перед конгресовим центром «Зеебруб» - Михайло Ковальський і д-р Віктор Ганкевич з молодіжної організації «Рух» з Симферополя на Криму

Перший Всеукраїнський конгрес лемків - Тернопіль 6.06.1992р.

Лемківски акценти на 56 Дитячому фестивалі української культури в Ельблонзі

ТЕКСТ МАРІЯ СИДОР

Од 18 по 19 травня в Ельблонзі в залі театру ім. Александра Северука мав місце 56-ий Дитячий фестиваль української культури. Перший раз мала єм велику-превелику приємність там поїхати і не лем сидити на публиці, але и переживати велики емоції разом з учаснками. Чом? По-перше приїхали зме зо своїма дітми на перегляд, а по-друге на сцені виступило барз дуже діти з інших заприязнених ансамблів. Хоцки достали зме розписану програму фестивалових подій, то и так не била-м сьвідома яка то велика імпреза. В тім році на перегляді презентувалося 25 ріжних виконавців - ансамблів і солістів. Би и танці, и співи і театральни групи. Репертуар так різноманітний, же кожен найшов дашто для себе, навіт найбільше вимагаючи лемки... так добрі читате! Чом? Може зато, же єдним з ансамблів, який мав найбільше виступів в перегляді бив «Лемківский перстеник» під керівництвом др Вікторії Гойсак. Чи ви знате, же приїхали з Горлиц таку довгу дорогу повним автокаром и запрезентувалися, як єм добрі порахувала, п'ятраз на перегляді і двараз на гала-концерті. Крас виступи, радіст діти і відчутна позитивна енергія зо сцени діяла на публику. Своїма виступаму діти вказали, же для них то тіж велика приємність. Як ся вам здає, чи то кінець лемківских акцентів на тім фестивалі? Ні, крім «Вітрогону» - танцювального ансамблю з Білого Бору, який запрезентував в'язанку лемківских танців бив ищи еден, маленький ансамбль, якого виступ барз єм переживала. То «Вовча зграя» - роковий ансамбль з Перемишля. Групу творит п'ятеро діти (Остап Філь, Орест Горків, Петро Шумада, Ганя і Миколай Сидор), грают на живо а не з викорисунаням так званого «плайбеку». Чом тот виступ бив для мене такий важливий? А тому, же там виступили медже іншими мої діти. В їхньому репертуарі сут авторски пісні - слова і музику скомпонував Ігор Сидор - опікун ансамблю, він організує проби і вчит їх шиткого, што сам знає. В кінци така є задача няня. Співу вчит їх Анна Філь. Єдна з пісень, а може ліпше повісти єдна з рокових балад то «Лемківска балада». Зацитую фрагмент: «Тече ріка бистра, підмиває гору, вода вирушає в далеку дорогу. Не питай ріки, бо не пам'ятає, хто колиси ту жив (...) Запитай дуба, запитай скелі, бо їхні коріння, глибоко

в землі (...)» Концерт на фестивалі в Ельблонзі то їх перший так великий і вагомий виступ. Так як і шитки учасники, виступили прекрасні! Гордіст і щастя - таки емоції кружляли в мойой голові ищи наступного дня по виступах. Дякую організаторам за таке чудове, прекрасне дитяче свято. За тепле прийняття и здобути досвіди. Діти не дост же переживали і ся тремували, але знали ся однайти в трудній ситуації, знали зобрати ся в собі і дати з себе то што найліпше. Дякую іншим учасникам перегляду за Ваши виступи. Шитки сте чудови! Видимеся на Ватрі в Ждини!

«Лемківский перстеник» з Горлиц

«Вовча зграя» - роковий ансамбль з Перемишля

Дитяча сторінка

Медже словами людскої мови є єдно загально людське слово, яке має назвичайну силу и вартіст. Тото слово то - мама – «велике, найкраще слово», як назвав його наш великий поет Тарас Шевченко. Тото слово розуміють люде на цілим світі, цінят його и шануют. Не є на світі нікого так близкого и дорогого нам, як рідна мама і ніхто не знає так любити і жичити нам добра як мама. Рідна мати носила нас під своїм серцьом і дала нам житя, викормила нас, навчила ставляти перши кроки. Од мами вчимеся рідной мови. Мама дає пораду і вислухує наши жалі.
І коли вартат когоси поцілувати в руку, то мала би то бити рідна мама. То повинен бити поцілунок правдивой любви, послуху і пошани.

Молитва за рідну маму

О, Мати Божа, Мати Єдина,
І в тебе була любя дитина,
Ти Свого Сина ревню любила,
До свого серця щиро тулила.

Тобі, о Мати, найкраще знати,
Чим для дитини є рідна мати,
Чим для дитини серце матірне,
Добре, зичливе, щире та вірне.

Тому до Тебе шлю мольби щирі,
Дай наші мамі прожити в мирі,
Дай їм здоров'я, додай їм сили,
Щоб з нас потіхи и слави дожили.
Ю. Шкрумеляк

Любій мамі

Мамо любя, ми до тебе
Нині прибігаєм.
Щирі-щирі побажання
Тут тобі складаєм.
Ми твої маленьки діти
Щиро просим Бога,
Щоб стеріг тебе від лиха,
Від припадку злого.
Щоб благословив щоденно
Всю твою роботу,
Послав тобі успіху,
Відсував турботи.
Щоб в здоров'ї довго – довго
Ти жила на світі,
Веселилась, розцвітала,
Наче квітка в літі.
Щоб діждалася потіхи
Від дітей коханих,
Як з них будуть чесні люди,
Добрі громадяни.
Серце більше б розказало,
А уста – не сила-
О, за все, за все дякую,
Мамо, рідна, мила.
Р. Завадович

«Моя мама»
Оленка Барнат 3
рочки

Прислів'я і приказки

Кожна мати буде гварити, же єй найкращи діти.
За науку поцілуй тата и маму в руку.
Што мати має, то дітям дає.

А так нарисувала свою маму и себе Ганя Буковска років 8

Фундація НОВИЦЯ ім. С. І М. Марковичів

ТЕКСТ ОЛЕКСАНДРА БАЮС

Наш перший день народження

Студенти з Культурознавчого кружка Гуманістичного факультету Науково-Технічного Університету (AGH) в Кракові.

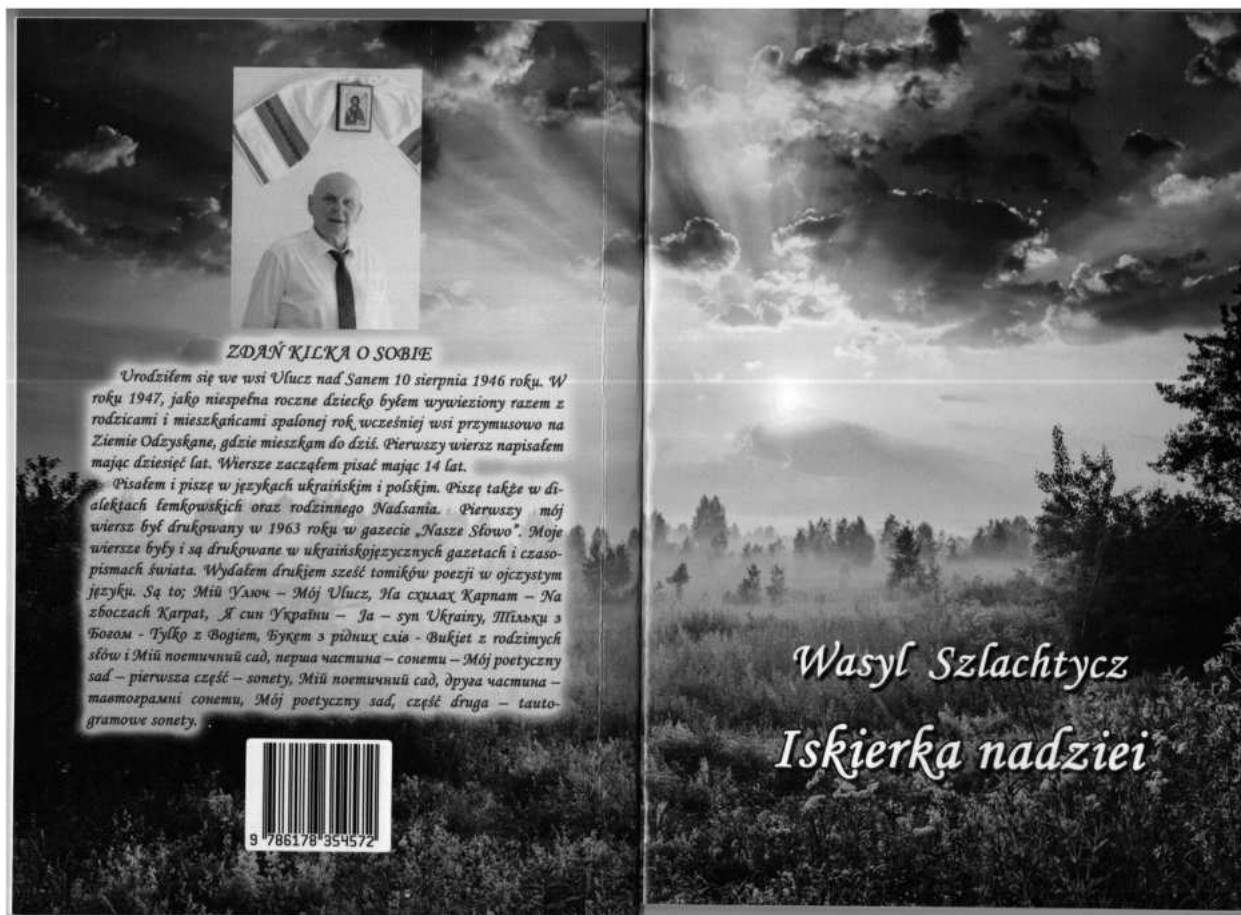
Ансамбль «Крайка» з Перемишля

Ой діялося в тій нашій Фундації, дуже ся діяло. На наш перший день народження (23.03.2024) приїхала «Крайка» з Перемишля. Ансамбль виконує український традиційний репертуар. Виняткове місце займає музична традиція польсько-українського прикордоння. Одваряють вони призабути пісні, глядають їх в старих записках чи родинних переказах. Били крас співи, музика, дуже гости, бив торт (авторства Юстини Клапач). Фотореляцію зо стрічи робив Петро Ротко. И так Фундація має перший рік за собом, все повідали же перший рік найтяжчий, пізніше лем «долов беріжком»...

13 квітня до Новиці приїхала зо Львова Лідія Данильчук, акторка «Театру у кошику», заслужена артистка України. Пані Лідія виступила з монодрамою «Розмова», яка написана на основі оповідання Лесі Українки. Монодраму режисерувала Ірина Волицька.

11 травня в наших порогах загостили студенти з Культурознавчого кружка Гуманістичного факультету Науково-Технічного Університету (AGH) в Кракові. Студенти під наглядом проф. Збігнева Паска проводять проєкт «Культурні детермінати проєкологічної поведінки на прикладі гміни Устя Руске (Горлицьке)».

«Iskierka nadziei» Wasyl Szlachtycz

«Jeszcze trochę Łemków zostało
Którzy twardo stoją przy swoim
Wielka szkoda że jest dziś tak mało
Tych co sobą być się nie boją».

Вийшла друком нова збірка віршів Василя Шляхтича, тим разом в поський мові „Iskierka nadziei”. Василь Шляхтич вродився 10.08.1946 р. в селі Улюч над річком Сян. Акція «Вісла» шмарила родину Шляхтичів до Вільканова (гнеска любуске воєводство), де автор жиє до гнеска. Вірши писав од наймолодших років в польській і українській мовах. Пише тіж в говірках: лемківській і рідного Надсання. Вірши друковани били в українських газетах і часописах в ріжних країнах, часто гостят на сторінках нашої «Ватри». Скоріше друком вийшли збірки «Мій Улюч», «На схилах Карпат», «Я син України», «Тільки з Богом», «Букет з рідних слів», «Мій поетичний сад». В збірці

„Iskierka nadziei” найдеме вірши в яких автор вертає до рідного села: «Ulucz wtedy był piękny i bogaty/. Село яке било и што з нього лишилося до гнешнього дня «Wieś ojczysta nad Sanem porośnięta burzanem. Wsi tej nie ma.../ śpią cicho mogiły w burzanie». Фурт присутня є туга за втраченим: «Znikły lasy, a strzechy spalili ludziska/ Most z rzeki zabrali/ W cerkwi dziury w dachu...Grusza uschła/. Автор рисує нам образи віршами, видиме рідне село, чуєме жаль, терпіня, радіст, надію і любов. Вірши доторкают і захоплюют, смутят и водночас несут надію: «Ildzie krokiem sprawdzonej wiary/ Wypetniając przodków testament/ By nie męczyły was koszmary/ «Gdy chociaż jedna iskierka nadziei zabłyśnie/ W sercach napetnionych waśnią? Zacznie nas łączyć to, co nas dziś tak dzieli»

Яків Дудра

(18.03.1894 – 06.11.1974)

 ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Народився в селі Лося горлицького повіту, в селянській родині Тимотея і Анни з роду Свист. В родині було шестеро дітей. Найстарша сестра Харитина на 17 році життя виїхала в Америку в 1897 році. Один рік пізніше поїхав в Америку молодший Петро а пізніше виїхала сестра Феврона. Вдома осталися старший від Якова брат Афтан і чотири роки молодша сестра Марина.

Господарство Дудрів загалом мало дев'ять гектарів: чотири гектари орної землі, два гектари лук та три гектари гірських пасовиськ. Під час вільнішого часу і легших робіт його отець доривчо займався гандлем мазю і іншими смарами до сільських возів, які мали дерев'яні осі, та до рільничих машин. Така торгівля в тамтих часах давала значно більші прибутки як рільниче господарство. Його отець їздив недалеко від дому і на короткій час. Торгував в повітах новосанчівським, новоторгським, ліманівським і частинно в мишленицьким.

Наймолодші літа Яків собі докладно запам'ятав. Навіт починаючи од тих перших. Важко сказати чи він народився з радісним серцем

чи може так склалося, же його дитинство було утішне, бо ще не ходив він до школи а як 4-5 літня дитина мав так багато різного заняття, як якийсь великий господар. Він незмірно любив природу і від весни до пізньої осені цілима днями ходив поза село збирати цвіти на луках, глядав пташків в гніздочках, ловив рибу попід каміння в річці. Пташкам приносив хліб і клав біля гніздочок, жеби пташок не сидів на гнізді голодний. Коли знайшов гніздочко деси в траві на землі, то з дощечок робив дашок і клав над гніздочко, жеби в часі сильних дощів і вітрів пташків дощ не помочив. Коли одного разу на луці в мошку знайшов він чмелі то зробив улик і пізнім вечером пересадив чмелі до улика. І радувався він незмірно своєю «пасіком».

Не було такого дня жеби не мав якогось заняття поза домом а шитко приносило йому велику радість. Але зато його мама мала з ним клопоти бо часто він приходив до дому дуже пізно, коли на дворі юж було темно. В хаті всі за столом при вечері а він лізе до хати. За столом сміються з нього. – Ов! Найстарший робітник навіть о вечері собі забив. А мама на то: Та йому і їсти не хочеса бо він зщ зайцями в полі напасся. Він і на полудне вдома не бив і від рана нічого не їв. Він ся ту на тот світ вродив на моє змартвління.

Мама дуже часто була його про то же він не утримався при домі. А він з том каром не міг погодитися бо нічого злого не зробив а того, же матір о чотиро- чи п'ятилітню дитину боїтса коли она не дома а на двори уже темна ніч - того зрозуміти не міг. Той клопіт його мами скінчився коли Яків почав шкільну науку.

Шкільне навчання розпочав тіж з дуже великом утіхом. Перед записаньом до школи його отець купив йому нове вбрання і черевики, мама купила йому буквар, табличку з губком до мазаня і суляйку заповнену різнокольоровими рисіками. О люде! Яка радість! Все нове, все чудове. Незмірна радість огорнула Якова. Не знатя чи бив якийсь інший учень з його товаришів такий щасливий як він? Напевно ніт. Пізніше не було для нього нічого гіршого коли прийшло йому опустити декотрий ден в школі. Одного разу по вечері каже до нього мама же заран він не піде до школи бо Афтан поїхат з вітьцом до Горлиц а він мусит піти худобу пасти. І то його так застарало, же до півночи не спав лем думав як ту зробити з том справом. Но той хто думат та і видумат. Отже і він так видумав же худоба паслася і він бив в школі. За два курячі яйця пас його худобу сусідів хлопец. Яків лем мусів йому помочи рано вигнати статок на пасовисько і потім пригнати додому. А мама о тім ани не знала.

Но час плине як вода в риці. Так гладко плили і шкільні літа Якова, з різними утіхами бо мав він дуже добру пам'ят і наука його дуже тишила а не була для него прикра. В класі було ще двох таких учнів: Александер Телех і Миколай Галь. Від початку в кожному класі они троє передували. Отец Телеха був в Америці а родиче Галья були найбагатши в селі. Матір Телеха мала замір післати Александра на науку до гімназії. Галь бив тіж такой думки. А родиче Якова були задовжени бо купили ліс, котрій був заплачений позиченима грішми - в американській валюті було то 200 дулярів, і вони не могли думати о тим жеби син учився в гімназії. В тамтих часах наука в містах дуже коштувала. Середній рільник не бив в змозі утримати дитину в школах вижчих як основна.

В тих часах коли його найстарша сестра Харитина ще ходила до школи то в селі Лося першим пенсіонованим учителем був Марко Гижа, син лосяна Тимофея. По ним бив поляк Константин Вишньовский, за котрого Яків ходив в школу. Пароходом в тому часі бив священник канонік Юстин Константинович. Била то дуже ідейна людина. Цілим серцьом він прагнув людской просвіти. Часто приходив до школи де вчив релігії з катехизму і Святого Писма. Позаписував собі шитки діти, яки вчилися добрі і посилав по їх вітців, штоби прийшли на плебанію та уперто намовляв штоби давали своїх хлопців вчитися до гімназії. По вітця Якова посилав аж двараз. Першим разом не дав раду намовити і справа залишилася до намислу. Другим разом то навіт розсердився на вітця Якова, і сказав: «Як твій син виросне то ти мусиш йому дати якась майно на житя - то продай тепер той кавалок землі а гроши дай мі і відречися свого сина. Його отцем буду я, я буду його школив і опікувавсь доки він не скінчит таки школи, яки ми оба будеме хотіли. Не занедбуй великий талант своей дитини, бо будеш мати тяжкий гріх.» Но то нич не помогло. Намова била даремна. Родиче дозволили Якову лем ходити в часі вакацій через полудне дві години, разом з А. Телехом і М. Гальом на навчання німецкой мови. Парох Константинович та учитель Вишньовський думали що по дуже добрим закінчию навчання його отец набере охоти на дальшу науку сина. З початком наступного шкільного рока учитель поїхав з том трійкою учнів до Горлиц здавати вступний іспит до першого класу гімназії. Всі трьох здали, а Дудра і Телех навіт дуже добре. І власне на тім же іспиті школи Якова закінчилися. Не є што оповідати о тих жалях, яки він мав, коли внет побачив своїх товаришів Александра і Миколая в студентских мундурах, бо писаня било би барз дуже. Жалю велико-

го до самих родичів він не мав бо зрозумів што било в думках його вітця. В тамтих часах панував сильний шовінізм - поляки били дуже противни руснакам. В містах професорами в школах били поляки і нашим лемківским студентам утрудняли успішни іспити, давали двійки.

Польских студентів, хоча вони не конче добре училися, польски професори перепускали з класу в клас. Руснак мусів набагато краще учитися від польского студента жеби здати іспит. Всьо що руске то било терньом в очах поляків. Поляки так само як і німці в Австро-угорской імперії односилися ворожо до всього руского і старалися нищити руску інтелігенцію, не допускати ей до освіти. На вищи школи-університети лемківски студенти ішли до Львова або до чешкой Праги. О тім шовіністичним гнобліню знав отец Якова. Тому він не мав великого жалю до родичів бо і сам бачив трудне положиня наших студентів. В часі панування Австро-угорской імперії в 1871 році перших штирьох студентів зо села виїхали на науку до міста. Від того часу до першой світової війни в 1914 р. училося в гімназіях чотирнадцят студентів з Лосі. Но тільки двох з них зістали в рідним краю. З перших студентів бив учитель Марко Гижа. З остатніх передвоєнних товаришів Якова - Миколай Галь. Всі решта дванадцятьох зо своїх наук користали в Америці, а по першій світової війни в Чехословаччині. В Празі скінчили університет і там юж зістали.

По скінчиню Яковом 6-літньої народной школи його найстарший брат Афтан брав його «в дорогу» разом гандлювати смаровилами і оливами по селах і панских дворах-фільварках, аж до першой світової війни.

В 1911 році місцева сільска молодь засновала читальню. Книжки вони спроваджували зо Львова, з видавництва Івана Наумовича і так молодь віком 15 – 20 літ заповняла читальню в неділі і всі інши свята, як в літі так і в зимі. Бив то веселий час, бо крім просвіти молодь любит і зажартувати. Читаючи ріжни статті і вірши Яків набрав в той час великой охоти до писаня віршів, з яких наши хлопці і дівчата сміялися – як то кажут – до зриваня боків. Бо што ж він міг в тих часах поважнішого та повчаючого написати? Він любив критикувати пияків, і стари баби за «огварки» на посмішки виставляти. Молода людина о жодний біді не думат. Бо чого о ній думати як она без думаня прискочит так несподівано на людей як астряб на голуба. Так несподівано прискочила і перша світова війна в 1914 році. По чотирьох тижнях військового перешколіня Яків бив змушений стріляти до других а вони стріяли і до нього. Стріляти змушено але вбивати не змусили.

Залежит як де і коли випадат. Яків писав же протягом трьох літ на фронтах - рускому та італійському - бив він трираз ранений; но все легко бо кости не били пошкоджені, лем тіло в руках і ногах.

По шестій офенсиві ранений та підлічений він отримав другу групу здоров'я. Як жовнір другої групи в складі півбаталіона 10 грудня 1917 рока виїхав до Альбанії до міста Кутар, де група прибула 1 січня 1918 р. Подорож в товарових вагонах тирвала 20 днів. Там було найгірше в цілій війні. Цілу зиму там били дощі, болота. Дуже часто били перемочени до сухой нитки. Мешкали в полі в бараках. Зато в липні було від 40 до 50 градусів горяча. До того великий голод. З Альбанії поїхав він двараз до лікарні в Дальмації, в містах Престо і Різано. Третій раз його вислали тільки до Чорногори, де приділили його до фельд-жандармерії в містечку Медува коло Цетині. Служба не була для нього тяжка. Найгірший бив голод і малярія, яка не була в него зовсім вилікувана, і по двох місяцях знайшовся він в лікарні і лежав в Клостернойбургу коло Відня. Лікували його сім тижнів. Там йому було найліпше за цілу війну. Там лікувалися німці, а найбільше чехів. Бив тіж єден росиян, який бив неписьменний і през три роки нічого не писав додому. Аж Яків йому написав листа і послав то письмо через меджерародний Червоний крест.

В Клостернойбургу він познайомився і заприятив з декотрима чехами і побрав од них адреси. Там познав він також високу ческу культуру. Сподобалася йому тота держава і постановив по війні поїхати в Чехословаччину.

З Клостернойбургу послали Дудру в кадру до його регіменту в Кракові і ту в протягу одного місяця оказалось же кінець війни. Домів він приніс лем кости і шкіру почорнілу від альбанского сонця. Дома застав він нужду, бо ту була фронтова бойова лінія. На Горлицях російски війська, а з того боку в Польській Ропиці війська Австро-угорщини, кілька кілометрів від його села. В селі стояли війська від вчасной осені 1914 р. до пізной весни 1915 р. Одним словом сказати, всьо знищили; в селі згоріло 14 господарств. А в Дудри дома 70-літній отец, мама від роботи через чотири роки війни згорбилася, брат Афтан лежав хворий на ногу в лікарні кілька місяців – повернув трошу кульгавий і не цілком здалий до кожной роботи. В 1919 році брат Афтан думав женитися і такой захворів на епідемічну хвороту інтерфлюанзію, яку тут називали «гішпанка». Она сильно панувала не лем ту але і в Америці. І так в місце весіля бив похорон, бо брат помер. В 1920 році оддалася наймолодша сестра Марина. Швагер не мав ще svojого

дому і прото замешкали при Дудрах.

По повороті з війни Яків позичив гроши на купно коня та смаровил і так, без пашпорту, зо своїм товаришем Митром Трембачом, перебралися они нічном пором до Чехословаччини. Гандель для них бив там добрий бо Чехословаччина нафтових теренів не мала. Але провадити гандель в чужім краю без громадянских прав не било дозволено. Та на щастя вони довідалися, же в Кошицкій жупі жупаном (воєводом) є Дмитро Собін, родом з Бортого. І він, так під секретом, дав їм дозвіл на їх гандель. По нецілих двох роках такого гандлю Дмитро Трембач поїхав додому, бо хотів побудувати собі господарски будинки. Яків залишився далі сам гандлювати.

Одного разу в літню неділю на нічлігу в багатого господаря, зустрів він його сина - професора вищой школи. Той бачив як Дудра укладав віршики по-словацки. Дійшло до того же Яків написав приблизно 15 статей на різни теми, але по-чески. Професор взяв від нього рукопис, поправив його орфографічні блуди і послав деси до друку. Здається же післав тото до редакції «Селянських новин». За якийсь час Яків знова там приїхав а той професор дав йому 1700 ческих корон і просив Якова, жеби писав більше. Однак для Дудри било то тяжке, бо він не знав літературной ческой мови.

З Чехословаччини Дудра повернувся до дому з кінцем 1920 рока. В зимі 1921 помер йому отец. О рік пізнійше в 1922 р. Яків оженився. Для нього в житті найважливіше било то, же трапив на господарну і згідливу жену - Анну Долинску. Прото його життя – як сам писав - не било при жені ани смутне ани тяжке. Вони виховали четверо дітей: Петра, народженого в 1928 році; Стефана народженого в 1928 році; Стефанію, народжену в 1931 році; Михайла, народженого в 1936 році.

В вільни зимови вечери часто до його хати приходили переважно мужчини з села, жеби послухати читаня власних, цікавих віршів поета, бо їх така творчіст міцно захоплювала. У віршах описував різни події у селі, на гостинах, вечірках, забавах, товариских стрічах, сільских спітканнях, а навіть в корчмі. Сам автор рецитовав, а зібрани в веселим настрої проводили вільний час по тяжкій сілській праці. Яків був лагідной вдачі, повільного характеру, симпатичний, все підстрижений, але носив довгі характерні бакенбароди і вуса. Зумів тіж заохотити сусідів до суспільного чину (наприклад, будова лавки на ріці Ропа).

далі буде..

Владиславу Реваку Нині ці рядки несуть...

Так, то правда, що в засвіті
Пішов син з Лігниць.
Нині він лемківським дітям
Як небесна птиця.

Малював він церкви свої
І старі каплиці.
Пензлем лемківщину строїв,
Щоб була як криця.

Знай про нього лемку – брата.
Скажи внукам, синам...
Владислав рідні Карпати
Вписував в картини.

Буде змога помолися
По свому за свого
Згадай його в своїх мислях.
Він нині вже з Богом.

13.04.2024р.

Василь Шляхтич

Владислав Ревак

(19.10.1948 – 31.03.2024)

роджений на заході Польщі, в Любйонжу. Його няню походили з Мохначки Нижньої, а мама з Перунки. В Любйонжу скінчив початкову школу, пізніше вчився в автомобільним технікумі в Лігниць. Студював в Ряшеві. Жив в Лігниць і ту працював в середній школі на посаді вчителя, працював тіж пару років в промисловості, але потім засвернув до праці в школі. З женом Анном з Поливків виховали двоє діти: Марту і Мирослава. Дочкалася 4 внуки. Коли перейшов на пенсію зачав малювати образи. Владислав бив самоуком. Свого варштату: ґрунтування полотна, мішання кольорів, вдосконалювання малярських технік вчився з книжок і інтернету. Навчився англійської мови, жеби обзєрати інструктажови фільми в тій мові. Лемківщина то земля його предків, зато хотів вказати наш залишений рай і красоту краєвидів Бєсکیدів і цілих західних Карпат.

Праці Владислава можна поділити на три групи: акварелі (на спеціальним папері), олійни образи (на полотні), акрильови образи (на полотні). Представляють они: церкви, пейзажи з церквами, гори Карпати, пейзажи міст (головні Лігниць), морські пейзажи і ріжні місцевости. Більша част його образів є реалістична. Декодри підходять під малювання в стилі реалізму, імпресіонізму і кольоризму. Малював пензлями, а декодри образи мастихом (шпахельком). Його церкви прикрашають стіни в домах по ріжних кутиках землі: в Австралії, Канаді, США, Україні, Німеччині, Польщі. З охотом ділився нашим лемківським з цілим світом. Мав вернісажи в лігницьких школах, громадській бібліотеці, на кермешах в Заменіцах Лігниць, Вроцлаву. В грудни 2023 р. образи поїхали на виставу «Przestrzeń zewnętrzna i wewnętrzna. Obrazy Łemkowszczyzny w sztuce współczesnej» до Коросна, до Етноцентрум Коросненської Землі. Владислав мав тіж інтернетову сторінку, на якій вказував свою творчіст. Повідав, же лемківський світ сами так на правду твориме в своїх родинах і церквах – але тіж мусиме творити віртуальну лемківщину в інтернеті.

Вічная Пам'ят!

Гурток ОА в Лігниць

Головна управа ОА

Владиславу Ревакові На прощання

Владку
В Мохначці зеленіють,
І Сварне і Троханка,
І Гаврілка, і Ясеник, і
Котильниця.
Міг би-с малювати.
А Ти вибрався на Небесний
Ясеник
Малювати Господу.
А може Господу авто ся
зіпсуло?
То му го направ.

Владку
Кам'яниця чеберчит і
Дуднит по каменях.
Одра в Любйонжу з тиха тече.
Монастир Цистерсів красніє.
Там де Твоє з вигнання
Дитинство
Де-с перши кроки ставляв.

Владку
Ід на тоти небесни гори
Спокійні.
Сядь з Мохнадчанами і
Перунчанами, під Перуном.
Зазирайте на Небесну ватру в
Ждині,
І радісно Ватруйте співом, і
Гуляйте,
І визерайте за нами.
Прийдемо до Вас позарани.
До позарани Владку
До побачинння
Вічная Тобі пам'ять.

Олександр Маслей

Миронові Сичу На прощання

Олександр Маслей

Мироне,
Де Ти?
З вкраденої батьківської землі, кличу
до Тебе,
«Господи, кличу до Тебе, поспішися
до мене,
почуй же мій голос, як кличу до Тебе!»
З розритої москалем України, кличу
до Тебе,
З-посеред дерев обстріляних з гілок
і кущів степових видертих з коріннями.
Кличу до Тебе
Де Ти?
Мироне
Там, в Україні тисячі відходять
Сльозаві ранки щодня.
А Ти відходиш на Небесні Вармію та
Мазури
Нам дарувати ще один сльозавий
ранок.
Де Ти?
Мироне
Іди туди спокійно
там болю немає
На ватри поміж горами й озерами
І пригадай Господу про Україну
може задрімав часами
Сядь у Каневі біля Тараса
І виглядай за нами
Прийдемо до Тебе
Ще не зараз а позарани
До позавтра
Мироне
До побачення
Вічная Тобі пам'ять

Ваніові Пижу
На прощання

Ваню,

Тоти, котрих кохаме ніколи не гмерають
бо любов є несмертельна.
Для цілого світу можеш бити никим.
А для нас цілим світом.

Ваню,

В Маластові, недовго зозулі буде чути.
Магура зазеленіє.
А тис ся вибрав на небесни луки.
Ід гин спокійні, на небесни Досбайки.
Сяд собі при Ватрі небесній,
з Маластовянами і Панкнянами
і Співайте і визирайте нас.
Прийдеме до Вас.
Коли прийде наш час.

До позарани
Ваню
До побачиння

Вічная Тобі пам'ять

-Олександр Маслей

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківска хроніка

Др Анна Барнат

10-11.02.2024 Ряшів. Проходила регіональна 50. Географічна олімпіада. Брало в неї учас 86 учнів з 27 підкарпадських середніх шкіл. Виклад о культурі і тотожності лемків, який відкривав цілу подію, виголосила др Анна Барнат.

28.02.2024 США. Помер Вільям (Василь) Джула, знаний лемківський фольклорист и етнограф з Америки. Колекцію лемківського одяччя з різних регіонів Лемківщини, яка рахує близько 150 елементів Джула подарував музею «Лемківське село» в Монастирських. Посеред експонатів є 11 повних стрій, сут тіж візитки, кабати, фартухи, хустки и оплічя. Більшість з них є оригінальна, решту Джула пошив власноручні, за візр брав одіж яку до другої світової війни носили лемки в Польщі. Колекцію Джула зберав и шив протягом свого життя, займався проектуваньом и шитьом костюмів в Голіуді. До музею експонати трафили завдяки Ладекови Максимовичови з США.

09.03.2024 Горлиці. Мало місце чергове засідая Головної управи Об'єднання лемків, на

Вільям (Василь) Джула

яким схвалено звіти – бюджетний та з діяльності за минулий рік. Омовлено тіж складени в різних конкурсах проекти та заміри їх реалізації.

23.03.2024 Новиця. Фундація «Новиця» святкувала першу річницю діяльності. Виступив ансамбль «Крайка» з Перемишля.

15.03.2024 30 річниця від дня смерти Ярослава Полянського, диригента, музикознавця, композитора, фольклориста, педагога.

24.03.2024 Гожів Влп. 51 раз оголошено результати Всепольского конкурсу писанок ім. Михайла Ковальского в Гожові Велкопольскому. Організаторами конкурсу сут: Об'єднання українців, Об'єднання лемків – управи гуртків в Гожові Велкопольскому і Любуский музей ім. Яна Декерта.

31.03.2024 Лігниця. Помер Владислав Ревак, член ОЛ, учитель, маляр, котрий в своїх працях вказував красу наших рідних Гір.

04.04.2024 Помер Мирон Сич, директор української школи в Гурові-Лавецькому, депутат польского Сейму двох каденцій і віце-маршалок Вармінско-Мазурского воєводства.

13.04.2024 В Млиньській Загороді в Богданцю - філії Любуского музею в Гожові проходили майстеркласи з писанкарського мистецтва, яки вела наша знаменита писанкарка з Вроцлава, Марія Келечава родом з Береста к. Криниці.

13.04.2024 Новиця. До Фундації «Новиця» приїхала зі Львова Лідія Данильчук, акторка «Театру у кошику», заслужена артистка України. Пані Лідія виступила з монодрамою «Розмова», яка написана на основі оповідання Лесі Українки. Режисерувала монодраму Ірина Волицька.

16.04.2024 25 річниця від дня смерти Михайла Ковальського, першого Головного редактора кварталника «Ватра».

25.04.2024 Горлиці. В громадській бібліотеці проходила зустріч з Йоанном Куцель-Фридришак, авторком книжки «Хлопкі». Співорганізатором стрічи било ОЛ.

11.05.2024 Новиця. Фундація «Новиця» прийняли в свої пороги студентиів з Культурознавчого кружка Гуманістичного факультету Науково-Технічного Університету (AGH) в Кракові. Студенти під наглядом проф. Збігнева Паска проводять проєкт «Культурни детермінати проєкологічної поведінки на прикладі гміни Устя Руске (Горлицке)».

14.05.2024 Горлиці. Перша річниця смерти отця Григорія Назара. Протоієрей Григорій довги роки бив греко-католицьким парохом в Горлицях і Білянці, в певний час свого служіння бив тіж парохом в Рихвалді, Розділлі та Пантній-Маластові. В тот ден на спільну молитву до Горлиц з'їхалися майже шитки священники краківсько-горлицького деканату і околиц, як тіж вірні з Лемковини. Божественну Літургію очолив місцевий декан – о. прот. Петро Павлице з Кракова, а проповідь виголосив о. митр. Іван Піпка з Криниці.

По літургії одспівано Панахиду за упокій душі о. Григорія, яку очолив адміністратор парафії в Горлицях – о. Петро Качмар з Лося. Потім учасники переїхали до Новиці, де на «Сарепті» одбілося відкриття місця пам'яті о. Григорія и вечір спогадів про покійного.

Лемківський народний календар

Користаючи з книжки Василя Баволяка під наголовком «Лемківські приповідки і приказки зо Святковы Великой і околиць» приповідки про женячку опрацював для Вас **Іван Рубіч**.

Природа на Лемковині
Як береза зачинат пукати, то і зозуля зачинат кувати.
Без бука не піде наука.
Під зеленим дубом трава зеленіє, а під добрим мужем жена молодіє.
Де дrevко рубают, там тріски літают.
На добрій землі тіж ся терня родит.

Стріляв в лисицю, трафив в ялицю.
Яке коріня, таке насіня.
Де квіти порастають, там пчолы мед зберают.
Квіт липовий людяи здоровий.
Товди ягоди зберают, як пристають.
Не з кожного квіточка виросне ягідочка.
Пам'ятай, же ліс ма очы и уха.
Ліс красний шумом, а человек розумом.
До ліса нихто не несе, а з ліса все дашто принесе.
Зберай мачок до мачка, а будеш богачка.
Як курит и ліє, до ліса лем ідут злодіє.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Куриллів
www.facebook.com/CKAntonyucz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 19-21 липня 2024р.
www.watrazdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz
Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl
Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниці
ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl
Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань - www.sfulo.com

Фундація «НОВИЦЯ» - www.nowycia.pl/uk/fundacja-nowycia-ua/

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może
być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

П о д я к а

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Юстина Максимчак – Вільнюс 310,00

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ** Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 5 зл.+ 4,9 зл. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4X5 зл. + 19,60 зл. (кошти пересилки) = 39,60 зл.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 15 зл.
Річна закордонна передплата 4x5 зл. + 60 зл. (кошти пересилки) = 80,00 зл.

Передплату замовляти за адресою Редакції.

Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Ігор КОВАЛЬСЬКИЙ **дизайн**
Адам ВЄВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНАТ,
Кир Аркадій ТРОХАНІВСЬКИЙ.

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

СПРОСТУВАННЯ

Сердечні перепрашає Паню Катерину Гойсак за помилку в підписі фотографії в попереднім номери.

Ксеня Гойсак
дочка Катерини та Славомира
нар. 23 лютого 2023 р.

Мамо, а тото што?

ПОСТІЛЬ

(ua. ліжко, pl. łóżko)

ЗАГОЛОВОК

(ua. подушка, pl. poduszka)

ПЕРИНА

(ua. перина, pl. pierzyna)

ОБОЛОЧИНА

(ua. підодіяльник, pl. poszwa)

ПРОСТИРАЛО

(ua. простирало, pl. prześcieradło)

СІННИК

(ua. сінник, pl. siennik)

ПОВАЛА

(ua. стеля, pl. sufit)

51 Всепольский конкурс писанок ім. Михайла Ковальського

Батіково-писакова
техніка III місце:
Олександра Харко,
Новоткі коло Ельблонга

Батіково-шпилькова
техніка - Розалія Демай,
Громадка

Батіково-шпилькова
техніка II місце: Анна
Фараньчук, Ольштин

Батіково-писакова
техніка I місце:
Агнешка Сьльосецка,
Тинец Мали

Батіково-шпилькова
техніка Ванатко Ян,
Зелена Гора